

TUOMAS
LIUS
SUDEN-
KORENNON
KESÄ

LIKE

Otavan Kirjasäätiö, Kirjallisuuden edistämiskeskus ja Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Karjalan aluerahasto ovat tukeneet tämän teoksen kirjoittamista.

Ernest Hemingway- ja Oscar Wilde -sitaatit ovat kirjailijan suomennoksia. Alexander Pope -sitaatin on englannin kielestä suomentanut Elof Kristianson.

Koska musiikilla on ollut suuri merkitys Sudenkorenon kesä -romaanin tunnelman luomisessa, olen koostanut YouTube-soittolistan, jonka toivon syventävän lukukokemustasi. Soittolistan linkki löytyy Facebook-sivultani Kirjailija Tuomas Lius.

© Tuomas Lius & Like Kustannus / Kustannusosakeyhtiö Otava 2021

LIKE

Like Kustannus Oy
Helsinki
www.like.fi

ISBN 978-951-1-35739-1

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2021

Äiti ja isä

– kiitos, että odotitte kypsään keski-ikään ennen kuin jätitte ehkäisyn.

*Muussa tapauksessa olisin syntynyt aivan liian aikaisin enkä
olisi saanut viettää lapsuuttani 80-luvulla.*

Ajattelen ja ikävöin teitä joka päivä.

Astrid, Selina & Annika

– olen pahoillani, että jätin teidät uimarannalle

*8. heinäkuuta 2019, mutta minulla oli kiire kotiin kirjoittamaan
idea muistiin kirjaa varten.*

Tässä se nyt on. Lähdenkin tästä hakemaan teidät.

*”We all wish we had super powers.
We all wish we could do more than we can do.”
– Stan Lee*

*”Living a boy’s adventure tale
In so many ways
Living a boy’s adventure tale
For so many days”
– a-ha, Living a Boy’s Adventure Tale*

PROLOGI

ALUEHÄLYTYSKESKUKSEEN SAAPUNEEN PUHELUN
LITTEROINTI 28.12.1984 - KLO 14:33

AHKP: Aluehälytyskeskuspäivystäjä

AP: Arto Poikela

AHKP: Aluehälytyskeskus.

AP: Haloo? Täällä on Arto Poikela (HÄIRIÖ
PEITTÄÄ SOITTAJAN SANAT).

Jos ei ole sota syttynyt tai ufot
hyökännyt, niin nyt tuli lentokone jäähän!

AHKP: Miltä paikkakunnalta soitatte?

AP: Inarista! (LINJALLA EDELLEEN HÄIRIÖTÄ)

AHKP: Eli mitä tarkalleen ottaen on tapahtunut?

AP: Aivan helevetin kova räjähdys!

AHKP: Milloin?

AP: Nyt! Astiat ropisee vieläkin pitkin
lattioita! Ritva!

(SOITTAJA HUUTAA VAIMOLLEEN) Ritva!

AHKP: Rauhoittukaa. Kuvailkaa havaintoanne.

AP: (HÄIRIÖ PEITTÄÄ SOITTAJAN SANAT) kuin
olisi suihkukone lentänyt yli. Niin
matalalta, että hyvä jos ei vieny
savupiippua mukanaan. Sitten leimahti kuin
olis salama iskenyt ja kuului (HÄIRIÖ

PEITTÄÄ SOITTAJAN SANAT) meinasi mökki
hajota. Tuulikaapin ikkunat hyppäs sisään!

AHKP: Onko teillä tapahtuneesta minkäänlaista
näköhavaintoa?

AP: Jumalaton leimahdus! Tuonne se meni
Vasikkaselän suuntaan. Ritva, minun
emäntä, hän ei vastaa... Minulla on heikko
sydän...

AHKP: Rauhoittukaa. Mistä tarkalleen ottaen
soitatte?

AP: Inarista! Sanoin jo kahdesti! Surnuvuonon
itärannalta! Lähettäkää nyt joku...

AHKP: Odottakaa hieman. Poistun linjalta
hetkeksi. Älkää vielä sulkeko puhelinta.
Onko selvä?

AP: Joo, joo! Äkkiä nyt!

- - -

AHKP: Haloo?

(LINJA ON AUKI, MUTTA SOITTAJA EI VASTAA. LINJALTA
KUULUU RASKASTA HENGITYSTÄ.)

AHKP: Haloo? Kuuletteko?

AP: Niin?

AHKP: Onko taloudessanne teidän ja vaimonne
lisäksi muita?

AP: Koira oli pihalla, vaan en tiedä onko
ennää... Ei kuulu haukkua, ei kuulu...

AHKP: Oletteko itse ja onko vaimonne kunnossa?
Tarvitsetteko ensiapua?

AP: Minulla on sydän... (HÄIRIÖ PEITTÄÄ
SOITTAJAN SANAT)

AHKP: Haloo?

AP: (HÄIRIÖ PEITTÄÄ SOITTAJAN SANAT)

(PUHELU KATKEAA)

* * *

(IRON MAIDENIN "2 Minutes to Midnight" alkaa soida.)

INARIJÄRVI, 31. JOULUKUUTA 1984

Kuljetushelikopterin jyrinä täytti yön. Lapojen tanssittama puuterilumi kieppui metrien korkeudessa. Valonheittimien kiilat lakaisivat suurta avantoa, johon kopterista laskeutui kahdeksan metrin pituisen ketjun päässä oleva nostoverkko. Matkamekaanikko valvoi nostotyötä kuormatilassa, matkustamon lattiassa olevan luukun kautta.

Jälle oli pystytetty suuri telta, ja avannon ympärillä liikkui tummia hahmoja. Hieman kauempana seisojaksi yksinäinen mies rynnäkökivääri olallaan roikkuen. Hän seurasi operaatiota järkähtämättömänä kuin veistos ja näytti olevan kiinteä osa erämaan jylhää kauneutta. Mies otti henkoset savukkeestaan piittaamatta melusta tai kopterin alavirtauksesta. Hän tarkkaili pimeyttä hiukset tuulessa hulmuten ja odotti.

Mies imaisi viimeiset savut ja napautti hehkuvan tumpin sormistaan. Hän katsoi horisonttiin ja jähmettyi. Tarvittiin vain yksi valkoinen pöhlähdys keskellä pimeyttä, ja juuri kun asiat olivat tuntuneet menevän niin hyvin, kaikki menikin päin helvettiä.

– Maahan! mies ponkaisi juoksuun. – Kaikki maahan!

Mies tiesi, miltä RPG-7:n ulosheittopanosen syttyminen näytti. Hänellä oli pari sekuntia aikaa suojaautua, mutta se ei ollut tarpeeksi turvan löytämiseen.

Rakettipanos kiihdytti nopeutensa kolmeensataan metriin sekunnissa. Se jätti jälkeensä höyryvanan ja tavoitti kohteensa: 20 metrin korkeudella leijuvan helikopterin.

Kaikki tapahtui hetkessä. Onteloraketin räjähdys heilautti kopterin sivulleen. Polttoainetankki leimahti liekkeihin ja sienen muotoinen tulipallo ahmaisi ilma-aluksen. Välähdys kirkasti yön ja jääkenttää vavahduttava jyrähdys kantautui kilometrien päähän.

Paineaalto vyöryi kuin tornado. Se iski juoksevaan mieheen kuin tavarajuna ja paiskasi hänet ilmaan. Hänestä tuntui kuin hänen raajansa olisivat revenneet liitoksistaan ja pää räjähtänyt kappaleiksi. Jylinä repi tärykalvoja. Veri paisutti ohimosuonia, kunnes joku käänsi kytkimestä

ja sammutti hänen valonsa. Mies paiskautui tajuttomana avantoon tai-
vaalta satavien kappaleiden kanssa.

Keskiraskaan kuljetushelikopterin roihuava ruho rymähti jäähän
rusentuva metalli valittaen. Palavan polttoaineen aalto vyöryi pitkin
jäätä ja hulmahti avannon yli.

Alhaalta päin katsottuna veden varaan joutunut mies piirtyi hetken
ajan tummana siluettina keltaoranssia hehkua vasten. Hän painui yhä
syvemmälle teräsjään alla vellovaan vesimassaan.

YKSI

TORSTAI, 30. TOUKOKUUTA 1985

– Ei jumalauta, Antti puuskahti. – Tää on homompaa kuin neljä jätkää ottamassa toisiltaan suihin.

Jesse purskahti raikuvaan, makeaan nauruun.

– Siis mä en tienny, että näin tylsää voi edes olla. Enemmän hyppäisin pommilla tyhjään uima-altaaseen kuin jäkittäisin täällä.

Absurdi mielikuva päättäväisesti tyhjyyteen ponnistavasta, tiukasti polviaan halaavasta uimahyppääjästä lietsoi Jessen naurua, ja hän sai vaivoin tartuttua ”Mitä-enemmän-tekisin”-haasteeseen.

– Mie kuuntelin enemmän pelkästään Yötä koko loppuelämäni.

– Mä opettelisin enemmän lukemaan uudestaan.

– Mie saisin enemmän ripulin trampoliinilla.

Poikien nauru muuttui käkätykseksi, joka peittyi raikkaasti soivan kuorolaulun alle. Jesse, Antti sekä kolme ja puoli tuhatta muuta koululaista istua kököttivät laudoilla katetuilla betonipenkeillä Joensuuun Laulurinteellä. Kyseessä oli vastavalmistuneen lavan koelaulutilaisuus ja tapahtuma, josta sen alullepanijat toivoivat jokakeväistä perinnettä.

Jesse vilkaisi taakseen ja huomasi Kari ”Jämpti” Kekkonen. Liikuntaa ja puutöitä luokan pojille opettava teräsryhtinen erityisopettaja istui paria penkkiriviä ylempänä, uhkaavana kuin lasten ylle kaartuva gargoili, ja tuijotti poikia kulmat kurtistuneina.

– Jämpti kyllä meitä, Jesse sanoi suupielestään ja painoi katseensa alas.

– Entä sitten? Mitä se voi enää tehdä? Antti katsoi opettajaa röyhkeän avoimesti suoraan silmiin. – Huomisesta lähtien Jämpti ja koko hiton ala-aste on meille historiaa.

– Joo, Jesse naurahti. Hymy joka levisi hänen kasvoilleen oli kuitenkin haikea. – Totta.

Koko ala-aste on historiaa.

Jesse katseli ilta-auringon kirkkaassa valossa hehkuvia maisemia. Kevyt sade oli lakannut ja oli miellyttävän – edeltäneeseen kevääseen nähden jopa yllättävän – lämmintä. Pyhäselän rantaan pystytetty Laulurinne oli kaupungin paljon puhuttu uusi ylpeys: amfiteatterimaisesti portaittain nouseva ja muovikangaspurjeilla katettu sata metriä leveä katsomo. Rakennuksen sivusta ja tausta olivat vielä lähinnä sora-monttua muistuttavaa työmaata, mutta kesäjuhlakeskuksen odotettiin saavuttavan täyden loistonsa kesäkuussa järjestettäviin Laulujuhliin mennessä. Viidenneksi ylimmiltä penkkiriveiltä avautui komea näkymä 900 neliömetrin kokoisen esiintymisalueen ja yleisökentän – sekä sille levittäytyneen yli 7000 ihmisen – ylitse. Jesse näki pilkahduksen Linnunlahdentien takana häämöttävästä Louhelan ala-asteesta: vajaan vuorokauden kuluttua entisestä opinahjostaan.

Koko ala-aste on historiaa. Peruuttamattomasti mennyttä aikaa.

Vaivihkaa hän siirsi katseensa alemmalle penkkiriville. Rinnakkaisluokan tytöstä näkyi vain kivipestyn farkkupusakan peittämät hartiat ja ruskeatukkainen pää. Jesse ei kuullut, mitä tuo iloinen ja eloisa tyttö vierustoverinsa kanssa jutteli, mutta se näytti kirvoittavan hymyn kasvoille. Kun tyttö hymyili, hänen mantelinmuotoiset tummanruskeat silmänsä saivat ilkikurisen pilkkeen. Se oli kiistattomasti söpöin hymy, jonka Jesse oli koskaan nähnyt, ja Heli Huhtamaa helposti kaunein ja ihastuttavin olento, jonka hän oli koskaan tavannut.

Koko ala-aste on historiaa. Käyttämättömät tilaisuudet lopullisesti ohi.

– Mitä sä tölläät?

Antin ääni sai Jessen säpsähtämään.

– En mitään...

Jesse yritti kätkeä nolostuneen ilmeensä tekohaukotukseen.

– Heli ei varmaan tykkäis, jos kuulis sun sanovan sitä ”ei-miksikään”, Antti virnisti.

– Oo hiljaa, Jesse ähkäisi ja katsoi Helin suuntaan varmistaakseen, ettei tämä ollut kuullut. Jesse sai todeta, että mikään ei ollut muuttunut – tällä kertaa helpotukseksi: Heli ei ollut kiinnittänyt häneen laisinkaan huomiota.

– Niiden perhe muuttaa syksyllä Turkuun, Antti kuiskasi.

– Kai mie nyt sen tiedän.

– No mikset sä oo tehny asialle mitään? Sulla olis ollut vaikka kuinka monta tilaisuutta.

– Tehdä mitä?

– Olisit voinu kirjoittaa sille jonkun kirjeen, piirtää kuvan tai hei, villi ajatus, Antti voimisti ääntään, – olisit voinu mennä sanomaan sille jotain!

Jesse hyssytteli Anttia kiivaasti, mutta tämä jatkoi normaalilla puheäänellä: – Ettekös te ole jotain vanhoja päivähoitokavereita? Varmaan kävitte samalla potalla, joten ei luulis olevan vaikeaa pyytää vaikka leffaan tai hampurilaiselle. Kalevankadun nuokkarilla on ihan salettiin huomenna koulunpäättäjäisdisco ja Heli on aivan varmasti menossa. Mennään mekin, pyydät hitaille ja...

– Oo nyt, pliis, hiljaa, Jesse sähähti kiivastuneena. – Heli ei näe minnu minään muuna kuin vanhana päivähoitokaverina.

– Koska sä näet itses sellaisena, Antti sanoi. – Niin kauan kun sä et suostu hyväksymään todellisuutta ja pidät ittees kersana, niin sä oot sellainen, ja muut ajavat sun ohi tekemään nuorten juttuja. Niinku Heli.

– Mitä sie tarkoitat?

– Etkö sä ole muka kuullut? Antti työnsi silmälasensa ylemmäs nenälleen.

– Kuullu mitä?

Antti ei säästellyt kaverinsa tunteita vaan pudotti pommin: – Sillä on joku jätkäkaveri. Kaiketi joku kasiluokkalainen.

Jessen vatsa muljahti. Hän kääntyi katsomaan eteensä ja tunsi, kuinka kylmä hiki puhkesi pintaan. – Ei kai se mitään vakavaa voi olla...

– Ehkä ne ei oo naimisiin menossa, mutta on se siltä käteen vetänyt. Antin sanat iskivät ilmat Jessen keuhkoista.

– Täh? Jesse huudahti käheästi. – Eikä ole!

– No onpahan! Siellä Rantakadun pesulaa vastapäätä olevan leikki-
puiston leikkimökissä.

Antti teki nauraen masturbointia matkivan käsiliikkeen.

Jesse tuijotti Anttia tyrmistyneenä.

Ei, hän ei voinut uskoa sitä. Ei Helistä.

Monituhatpäinen joukko puhkesi Karjalaisten lauluun puhallin-
orkesterin säestyksellä. Jesse veti pusakkansa vetoketjun kiinni, painoi
kynärpäät polviaan vasten ja roikotti päätänsä. Hänellä ei ollut aiko-
musta osallistua juhlallisuudet päättävään maakuntalaluun.

– Hei kamoon, Antti kuiskasi rohkaisevasti. – Unohda se donna.
Unohda se, lakkaa olemasta skidi ja kato eteenpäin.

Jesse haroi hiuksiaan. Hänen olonsa oli kurja, mutta jostain syystä
hän ei voinut estää hymyä leviämästä hitaasti suupieliinsä. Hän kääntyi
katsomaan Anttia.

– Luota muhun, Antti virnisti ja iski silmää. – Tästä tulee paras kesä
ikinä.

* * *

(SCORPIONSIN "Bad Boys Running Wild" alkaa soida.)

Jesse ja Antti polkivat hurjaa vauhtia kohti Hasanniemen vehreää
virkistysaluetta ja Pielisjoen rannassa kulkevaa pyörätietä. Heidän kas-
voiltaan loisti onnellisuus – ja vapaus. Laskevan auringon valo langetti
utuisen, oranssinpinkin kajon, jota vasten heidän pyörillä liikkuvat
hahmonsia piirityivät.

Puistomaisen alueen koivikossa valo siivilöityi taianomaisesti oksien
välistä pitkinä ja kapeina siivuina. Jesse pyyhälsi eteenpäin pusakka vyö-
täisilleen sidottuna. Hänen kätensä ja jalkansa olivat kevyesti koukussa,
kun hän pomppi puiden, juurien ja pienten kumpujen yli. Auringon
haalistamien tarrojen ja kuivuneen rapakerroksen peittämä pyörä oli
mustakeltainen Tunturi BMX. Se oli hieman tavallista leveärenkaisempi
krossifillari. Jesse oli ottanut lähitienoiden metsissä ja rannoilla kaiken

irti sen maasto-ominaisuuksista, erikoisvahvistetusta ohjaintangosta ja lasikuituvahvisteisista nailonvanteista.

Antti polki pyörätietä pitkin ohjaustangon yli nojautuneena ja vilkaisi olkansa yli. Jesse ohjasi pyöränsä pois nurmialueelta, pomppasi pyörätielle ja kurvaili soralla hurjaa vauhtia polkien. Tiestä nouseva pöly jäi leijailemaan tiheäksi verhoksi tantereen ylle.

Antti vislasi ja viittilöi eteenpäin. Jesse ymmärsi, mitä hän tarkoitti. *Kumpi ekana sillalla!* Jesse väläytti hymyn ja vastasi haasteeseen kääntämällä ohjaustankoon kiinnitettyä kaasukahvaa, jonka kaiuttimesta pärähti ilmoille moottoripyörän kaasutusääni. Hänen jalkansa alkoivat viuhtoa polkimilla entistä lujemmin.

Antti kumartui yhä syvemmälle ohjaustangon yli. Pojat polkivat mutkittelevaa tietä pitkin hurjaa vauhtia, koirien ulkoiluttajia ja vastaan tulevia pyöräilijöitä täpärästi väistellen. He kiisivät kohti tien katkaisevaa, joesta lähtevää, seitsemän metriä leveää sivuojaa.

Jessen polvet pomppivat, kun hän saavutti Anttia, mutta yksivaihteinen Tunturi ei ollut yhtä nopea tasaisella maalla kuin Helkaman kuusivaihteinen ja isorenkaisempi Kulkuripoika. Antti tavoitti kaarevan puusillan ensimmäisenä ja ylitti sen lokasuojat ja tavarateline rämisten. Hän jarrutti niin, että ohuet renkaat menivät lukkoon, ja käännähti hengästyneenä katsomaan taakseen.

Voimiensa takaa polkeva Jesse lähestyi siltaa. Viima painoi hänen hiuksensa taaksepäin. Hänen sinisissä silmissään pilkahteli nauru. Koleasta keväästä huolimatta iho oli jo kevätauringon kevyesti päivettämä.

Silta oli Jesselle ja hänen ikätovereilleen tuttu: sen kupeesta hän oli 7-vuotiaana saanut elämänsä ensimmäisen hauen, ja viime kesänä kaksi rinnakkaisluokan poikaa oli lähtenyt samalta paikalta seilaamaan joelle itse tekemällään styroksilautalla – ja kuin ihmeen kaupalla palannut vielä kertomaan siitä.

Jesse tunsi uhkuvansa voimaa. Hän puristi kädensijoja, kyykistyi polkimille ja ponnisti terävästi. Pyörä ampaisi sillan harjalta ilmalentoon. Antti huudahti innosta nauraen.

Molemmat pojat näkivät hypyn sielujensa silmin kuin suurnopeusfilmissä: kuinka alaviistosta laajakulmaobjektiivilla kuvattu pyörä liiti hidastettuna monien metrien matkan.

Jesse painoi pyörää alaspäin ja piti katseen lujasti edessään. Alastulossa hänen kätensä ja jalkansa toimivat jousina. Takarengas kosketti siltaa, ja pyörä pomppasi hiekalle. T-paidan helma lepatti tuulella, kun hän pumppasi lisää vauhtia ja teki käsijarrukäännöksen Antin edessä. Sivuluisussa liirtävä maastokuvioinen takarengas kuopaisi kuivaa soraa, ja irtonaisia pikkukiviä ropisi suihkuna Antin polkupyörän runkoon ja pinnoihin. Harmaa pölypilvi hulmahti Antin ylitse, ja näky sai Jessen räjähtämään nauruun. Niin myös Antin.

Pojat lähtivät polkemaan kohti Kirkkopuiston laidalla sijaitsevaa elintarvikekioskia.

* * *

Puoli tuntia myöhemmin Jesse ja Antti istuivat joen töyräällä, teräsverkosta sommitellun ja laivan keulaa esittävän Kotisatama-muistomerkin vierellä, ja katselivat vastarannalla kohoavaa Penttilän sahaa. Päärakennuksen punainen julkisivu hehkui vielä hetken laskevan aurinгон valossa. Aurinko ei hivelisi säteillään enää kauan, ja ilma viilenisi nopeasti. Pojilla oli vierellään vakiosortimenttinsa irtokarkkeja.

Jesse heitti pyörittemänsä pikkukiven ohi virtaavaan jokeen ja vilkaisi Anttia.

- Mistä sie sen kuulit?
- Minkä?

Antti loikoili nurmikolla jalat koukussa ja kädet niskan alla. Hän oli pukeutunut sinivalkoiseen Sporting-verryttelypukuun, joka oli hänen univormunsa aina kesäisin, satoi tai paistoi. Takki rehotti auki mutta t-paidan helma oli työnnettynä housuihin, kuten Antilla oli aina tapana niin farkkujen, suorien housujen kuin sortsien kanssa.

- No sen, että Heli ja se jätkä...

Jesse ei kyennyt viemään lausetta loppuun ja pyyhkäisi kättään farkkujen lahkeeseen.

– Ylkkisjätkät nyt lespaa kaikille siitä, keltä ovat saaneet, Antti vastasi toteavaan sävyyn. – Kun on systeri ysillä ja broidi kasilla, niin ei jää kovin monet juorut kuulematta.

– Juurut... Jesse tuhahti ja heitti salmiakkipommin suuhunsa.
– Luuletko, että se on totta?

– Suoraan sanottuna... mun olis vaikeampi uskoa, että se ei ole.

– Mutta kun ei Heli ole sellainen.

– Ai millainen? Antti hörähti. – Neljätoistavuotias gimma, joka on kiinnostunut jätkien kanssa muustakin kuin Purkkiksen leikkimisestä? Mä en käsitä, miten hoitsun poika voi olla noin pumpulissa kasvanut.

Jesse mutristi huuliaan.

– Jos sillä on joku ysille menevä jätkä, niin mitä sä luulet, että ne tekee? Juo kaakaota ja pelaa *Afrikan tähteä*? Antti jatkoi. – Mä tiedän, että se on sun ajatukses täydellisistä treffeistä, mutta usko huvikses, että kuustoistavuotias sonni haluaa sun prinsessastas jotain ihan muuta.

Jesse oli hetken hiljaa. Hän tuijotti vastarannalle katsomatta oikeastaan mihinkään. Joelta käyvä leuto ja kostea tuuli hulmutti silmillä roikkuvia hiuksia.

– Murkkuja me ollaan, hyväksy se. Himot ne on hiirelläkin ja kyllä se viisari vielä sullakin herää eloon. Lopeta leikit ja siirry eteenpäin, Antti totesi ja puraisi makeisen kuoren kuuluvasti rikki. – Meidän pitäis ihan oikeesti mennä huomenna sinne nuokkarille. Kaikki on siellä. Yläasteen klikit alkaa jo muodostua, ja ennen kuin huomaatkaan, niin meistä on tullu ulkopuolisia, friikkejä, ”niitä” tyyppejä.

Jesse ei sanonut mitään – tuijotti vain samettisena soljuvaa, tummaa vettä.

Siinä missä Jesse oli herkkä ja ajatteleva, oli Antti pesunkestävä kasarmikakara: varuskunnissa lapsuutensa viettänyt kapiaisen poika, joka oli saanut konservatiivisiin perusarvoihin nojaavan kasvatuksen.

Jessen äiti Kaarina oli aina korostanut pojalleen hyväntahtoisuuden ja uskollisuuden merkitystä ja rohkaissut häntä jopa intohimoiseen uteliaisuuteen: katsomaan maailmaa laajasti, kyseenalaistamaan normeja, asettumaan toisten asemaan ja ymmärtämään erilaisuutta – yleensäkin hankkimaan tietoa ennen käsityskannan muodostamista.

Antti puolestaan oli mustavalkoinen, tehtäväkeskeinen ja viileä. Hän oli terävä-älyinen ja tiedonjanoinen ja halusi koko ajan oppia lisää. Hän oli käynyt läpi vanhempiensa kirjahyllyä aina David Reubenin *Kaikki*

mitä olet aina halunnut tietää seksistä – mutta et ole koskaan uskaltanut kysyä -tietokirjasta Andrew Tomasin historiantutkimukseen *Emme ole ensimmäiset – hämmästyttäviä löytöjä menneisyyden hämärästä* ja *Kansa taisteli – Miehet kertovat: kuvauksia sotiemme tapahtumista* -aikakauslehtiin. Antti tykkäsi myös kärjistä ja provosoida, minkä lisäksi hän oli aivan mahdollottoman itsepäinen. Kun hän oli kerran päättänyt mielipiteensä jostain, sitä ei helpolla muutettu.

Näistä luonne-eroista huolimatta Jesse ja Antti olivat silti riittävän samanlaisia riittävän monessa asiassa: he pitivät samoista elokuvista, samoista televisiosarjoista ja samoista peleistä. He jakoivat kiinnostuksen pienoismalleja sekä radio-ohjattavia ajoneuvoja kohtaan ja viettivät kesäpäivät aamusta iltaan pyöriensä päällä ja uimarannoilla. Sen lisäksi, eikä suinkaan vähäisimpänä asiana, Antti sai Jessen nauramaan niin kuin ei kukaan muu. Antin käyttämät rikkaat kielikuvat, poskettomat vertaukset sekä ytimekkäät kommentit osuivat verbaalihuumorista pitävän Jessen nauruhermoon. Hän oli kirjoittanut Antin parhaimpia lohkaisuja muistiin kouluvihkoihinsa ja naureskellut niille monta kertaa vielä jälkepäin.

Suurimmaksi eroavuudeksi Jessen ja Antin välille oli hiipinyt heidän näkemyseronsa suhtautumisessa kypsymiseen kohti murrosikää ja aikuisuutta. Seksuaalinen herääminen oli tästä vain yksi osa-alue. Antilla oli ollut kiire kasvaa ulos lapsuudesta jo vuoden ajan, ja hänelle lapsuuden loppu tarkoitti myös leikkimisestä luopumista. Tämän Jesse näki mielikuvituksen kuoliaaksi tukahduttamisena.

Toistaiseksi Jesse ja Antti olivat olleet samalla ravintoketjun tasolla koulun hierarkiassa: kovien jätkien ja siistien tyyppien sekä nörttien, arkojen ja hiljaisten välimaastossa. Joidenkin mielestä he olivat vähän outoja, mutta Antin taidot pesäpallossa ja Jessen kuvataiteellinen lahjakkuus olivat myöntäneet heille yleisen hyväksynnän, eikä heitä satunnaista huutelua lukuun ottamatta ollut koskaan kiusattu.

Koulumaailma oli jo ala-asteella kummallinen ja säälimätön sekoitus vankilasääntöjä ja tärähtänyttä kykyjenetsimiskilpailua. Yläasteella suosiokilpailun panokset tulisivat kovenemaan entises-tään, kun yhtälöön lisättäisiin ulkonäköpaineet. Antti oli yksi niistä, jotka olivat päättäneet luoda nahkansa ja hankkiutua eroon vanhasta

ala-asteimagostaan. Hän oli mielenosoituksellisesti – ja kieltämättä varsin mielikuvituksellisesti – hävittänyt rakkaat *Star Wars* -leluhahmonsansa muun muassa teippaamalla niitä Tykinlaukauksiin, viskomalla niitä kolmannen kerroksen parvekkeelta asfalttiin ja sulattamalla niitä isänsä puhalluslampulla. Järjestelmällisen tuhoamisrituaalin etenemistä sivusta seuranneesta Jessestä oli tuntunut kuin hän olisi ollut todistamassa pienimuotoista kansanmurhaa. Hän ei ollut näyttänyt tuntemaansa mielipahaa, mutta oli palannut kotiinsa entistä vakuutuneempana siitä, että hämmöttävä teini-ikä oli ankea ja ahdasmielinen paikka, joka sai ihmisen tekemään tyhmyyksiä tarjoamatta vastineeksi mitään tavoittelemisen arvoista.

Teini-ikä oli Jesselle kuin *Avaruuden pirut* -elokuvan juoni: David-poika näkee ufon syöksyvän maahan kotitilansa lähettyvillä ja tajuaa pian, että avaruusolennot aivopesevät hänelle rakkaat ihmiset yhden kerrallaan. Nyt Jesse oli menettänyt marsilaisille sekä Antin että Helin, ja aivan kuten David, myös hän saattoi vain toivoa pystyvänsä vastustamaan muukalaisten voimaa. Maavoimien tykistöä hän tuskin saisi avukseen moukaroimaan teini-ian uhkaa pois päiväjärjestyksestä.

Jesse asettui Antin viereen selälleen lyhyeen ruohikkoon ja katsoi taivaankannen halki lipuvia pilviä. Hän palasi muistoissaan rouva Hirvosen perhepäivähoitoryhmään ja suloiseen syksyyn -75. Tuolloin Jesse, kolmen vuoden varhaiskypsässä iässä, oli ensimmäisen kerran kohdannut Pami-pooloneulepuseroon sekä paikkataskuhaalareihin pukeutuneen Helin: itseään vuotta vanhemman, pirteän ja napakan tytön. Siitä oli jo kymmenen vuotta, mutta Jesse ei ollut unohtanut ensimmäisiä sanoja, jotka Heli oli hänelle lausunut: ”Nämä ovat sitten miun lelujani. Tuliko selväksi vai tapellaanko niin että veri roiskuu?”

Helillä oli kolme vanhempaa veljeä, ja hän oli oppinut puolustamaan omaa reviiiriään. Pieniä nyrkkejään huomattavan tarmokkaasti heristävä, molemmat etumaitohampaansa karistanut pugilistipirpana oli saanut Jessen sydämen laulamaan, eikä aikaakaan, kun heistä oli tullut ylimmät ystävykset.

Helin ja Jessen välille oli syttynyt oitis aivan erityinen yhteys. He olivat kuin kadoksissa olleet sisarukset, jotka sekä ymmärsivät että täydensivät toisiaan: poikatyttömäinen Heli ja kaunosieluinen Jesse

leikkivät niin nukeilla kuin pikkuautoilla, niin kotista kuin rosvoa ja poliisia. Viimeisen yhteisen kesänsä he seikkailivat taloyhtiöidensä takapihoilla Hopeanuolena & Kuunsäteenä: *Hopeanuoli*-sarjakuvan nuorena intiaanipäällikkönä, ”Preerian tarumaisena sankarina”, sekä hänen ystävänään, neuvokkaana intiaanityttöä.

Ystävyyttä kesti kolme vuotta. He leikkivät yhdessä lähes päivittäin, perhepäivähoidon ja leikkikoulun ajan, kunnes kesällä ennen Helin ala-asteen alkua tämän perhe muutti Ruotsiin isän töiden perässä. Kyse oli vain parista vuodesta, mutta siinä iässä kaksi vuotta oli pitkä aika. Jesselle se oli ikuisuus, jonka aikana kaikki ehti muuttua.

Ensimmäiselle luokalle mentyään Jesse tutustui Etelä-Suomesta muuttaneeseen Anttiin ja löysi tästä uuden parhaan kaverin. Kun Heli palasi Suomeen, nähtiin parhaaksi, että tyttö kävisi kolmosluokan uudestaan. Tällöin Heli ja Jesse päätyivät rinnakkaisluokille, mutta he olivat enää vain hyvänpäiväntutut. Sukupuolten erottelu oli alkanut ykkösluokalta ja jatkui käytännössä koko ala-asteen.

Tämä ei kuitenkaan tarkoittanut, että Jesse olisi unohtanut Helin. Hän huomasi tarkkailevansa Heliä etäältä, ja siinä, missä tuo välimatka kuihdutti kaveruuden, se toimi maaperänä uuden tunteen kasvamiselle. Unelmissaan Jesse oli varma, että ihastuksen tunne oli molempinpuolista. Sen täytyi olla. Hän oli päättänyt, että vaikka he pitivät tunteitaan piilossa (Heli jopa hämmästyttävän hyvin), niin jollain henkisen yhteyden tasolla he yksinkertaisesti tiesivät kuuluvansa toisilleen.

Jesse oli katsonut äitinsä kanssa paljon vanhoja Hollywood-elokuvia ja muodostanut käsityksensä romanttisen rakkauden ihanteesta niiden mukaan: viime hetken rakkaudentunnustuksia lentokentillä tai satamissa, flirttailua vaaran hetkellä ja kohtalon sinetöiviä suudelmia katulampun valossa, kaatosateessa tai kevyesti putoilevien lumihiihtäleiden keskellä.

Suudelmaa pidemmälle hän ei ollut ikinä edennyt edes villeimmissä fantasioissaan. Seksi liittyi teini-ikään, teini-ikä tarkoitti lapsuuden loppua ja lapsuuden loppu oli suurin ahdistus. Hän hangoitteli sitä ajatusta vastaan, että olisi yhtäkkiä ”nuori”, ”teini” tai, kaikista niputavista termeistä ärsyttävin, ”murkku”, jonka elämään kaikki se, mitä hän oli pitänyt hienona, pääasiassa sarjakuvat ja lelufiguurit, ei enää saanut kuulua. Hänellä ei ollut pienintäkään halua vaihtaa niitä mopoi-

hin, kartsalla notkumiseen ja tarkoitushakuiseen rajojen kokeiluun. Ne kaikki tuntuivat hänestä täysin vierailta.

Jesse ei sinänsä ollut mitenkään epätavallisessa tilanteessa ikäisekseen. Lapsuuden ja teini-ään välissä oli outo ja ihmeellinen harmaa vyöhyke, jossa moni koki hämmennystä siitä, kumpaan maailmaan kuuluikaan. Jessen ongelma oli se, että hän ei halunnut murrosiältä yhtikäs mitään. Hän halusi siirtyä lapsuudesta aikuisuuteen omaan tahtiinsa rusinat pullasta -periaatteella: hän halusi säilyttää kiinnostuksen omiin juttuihinsa ja lisätä yhtälöön vakiintuneen seurustelusuhteen, hypäten nolon ja nuhjuisen kokeiluvaiheen yli. Ilman mitään järkiperaista syytä hän olisi voinut lyödä vetoa, että Heli oli jakanut nämä ajatukset hänen kanssaan muulta maailmalta salassa. Hän oli haaveillut, kuinka seiskaluokan alkaessa hän ja Heli vain... olisivat yhdessä. Kaveruus kokisi ihmeellisen muodonmuutoksen seurusteluksi ja, puf, eräänä kauniina elokuun aamuna Jessellä olisi tyttöystävä ja kaikki olisi niin kuin elokuvissa. Näin hän oli ajatellut – ihan vain siksi, että se olisi ollut tosi, tosi kivaa. Hänen pienessä mielessään ei ollut käynyt edes vilaukselta ajatus, että Heli ei ainoastaan olisi näiden tunteiden heräämisessä häntä edellä, vaan kokonaan eri kaistalla, ja ennen kaikkea ottaisi varaslähdön jonkun aivan muun kanssa.

– Lopeta tuo masistelu, Antti pukkasi Jesseä kylkeen. – Ajattele mitä kaikkea meillä on edessä.

Jesse katseli taivaalle – juuri kolmetoista täyttänyt pojankloppi, elämä edessä ja mieli jo nostalgian myrkyttämä. Hän ei ollut valmis muutokseen. Kaikki tapahtui aivan liian nopeasti. Hän ei halunnut elämänsä mitään muuta kuin turmeltumattoman Helin tyttöystäväkseen: herrasmiesmäisesti kädestä pideltäväksi, vierelleen lukemaan kirjaa tai sarjakuvaa, kuuntelemaan musiikkia, katsomaan elokuvia ja syömään sitä täydellistä jäätelöannosta, josta Hopeanuoli ja Kuunsäde olivat unelmoineet Paholaisen solassa (Jessen kotitalon pyöräkellarissa). Se oli Jessen fantasia: siveä, viaton ja puhdas, ja nyt joku räkäklimppejä roiskiva finninaama oli tahrinut sen kestoiseisokissa sykkivällä kullillaan.

* * *

Kaverusten lähdettyä omille teilleen Jesse jatkoi matkaansa Kirkkokatua pohjoiseen. Hän hyppi reunakiveykseltä ajoradalle ja vauhdin kanssa takaisin jalkakäytävälle. Alkoi olla viileää, ja vaikka päivä olikin ollut keväinen, tuntui illassa muisto vasta aivan hiljattain otettaan hellittäneestä talvesta. Toukokuu oli ollut poikkeuksellisen kylmä, ja vielä viikko sitten maakunnan itäisimmissä osissa oli satanut lunta. Pielisen suuret selät olivat vielä paksussa jäässä, ja edellisvuoteen verrattuna kevät oli pahasti myöhässä.

Pikkukivet rahisivat renkaiden alla Jessen lipuessa kohti kotiaan. Sitä ennen hänen oli ohitettava eräs talo. Hän seisoj pyöränsä polkimilla ja katsoi, kuinka tuo mystinen rakennus lipui vähitellen näkyviin. Myös tämä talo oli kookas, mutta toisin kuin 1920-luvun klassismia edustava naapurinsa, apteekkari Mannelinin kartano, tämä oli epäsäännöllinen ja kallellaan.

Pyörän vauhti hiipui ja pysähtyi, kun Jesse laski lenkkitossunsa jalkakäytävän soraan. Mansardikattoinen talo kohosi hänen edessään pahaenteisen näköisenä. Jesse antoi katseensa kiivetä sokkelin juuresta aina katonharjalla seisovaan ristiin. Hänestä tuntui kuin kalteva rakennus olisi alkanut kaartua hänen ylleen.

Likaisenvalkoinen, noen ja kadulta ryöpynneen paksun pölykerroksen kuorruttama maalipinta kuoriutui vaakalaudoitetuista seinistä. Kosteus oli tummentanut kivijalan yläpuolella kulkevia listoja. Peltikaton helmat näyttivät olevan ruosteessa, samoin kuin räystäskouru, joka pysyi hädin tuskin paikoillaan vain muutaman kannattimen varassa. 1900-luvun alussa rakennettu puutalo oli toiminut niin Rauhanyhdistyksen kuin vanhoillislestadiolaisten ja metodistikirkonkin rukoushuoneena. Se oli ollut autiona pitkään, kunnes eräänä päivänä pari kuukautta sitten Jesse oli havainnut sen pihassa liikettä: hökötykseen oli muuttanut iäkäs mies ison koiransa kanssa.

Kadunpuoleisten ikkunoiden peitoksi oli vedetty raskaat verhot. Ullakon päätyikkunat oli naulattu kiinni, mikä korosti talon pahaenteistä ilmettä. Jesse tunsj epämiellyttävän tunteen matelevan vatsaansa. *Karmea paikka. Kuka hullu haluaisi asua tuolla?*

Kenelläkään ei tuntunut olevan tietoa, kuka taloon muuttanut mies oli, ja vain harva oli edes nähnyt häntä. Huhut ja kuulopuheet tiesivät

kertoa jälleen yhden hihhuliseuran pesiytyneen tuohon muille kelpaamattomaan, purkutuomiota odottavaan kiinteistöön, mutta kukaan ei ollut nähnyt merkkiäkään talossa järjestetyistä menoista. Koirasta sen sijaan oli muodostunut koko korttelin kauhu: suuressa aitauksessaan rakennuksen takapihalla käyskentelevä eläin puhkesi vihaiseen haukuuun, jos se havaitsi pienintäkään liikettä tontin rajaavien lauta- ja pensasaitojen takana. Naapuruston isot lapset pelottelivat pienempiään kertomalla, kuinka autiotalon ukko lähti öisin kiertelemään seutua pakettiautollaan. Hän kokeili lastenhuoneiden ikkunoita ja avonaisen löydettyään sieppasi nukkuvan lapsen, jolle teki sanoinkuvaamattomia kokeita salaisessa kellarilaboratoriossaan ja syötti runnellun ruumiin koiralleen.

Jesse oli seurannut naapuritalon elämää parvekkeeltaan ja äitinsä makuuhuoneen ikkunasta. Hän oli pannut merkille, että rukoushuoneen uusi isäntä todellakin liikkui ulkona varsin merkittäviin aikoihin.

Jotain outoa talossa oli tekeillä. Sen Jesse tunsi kehossaan.

Hän vilkuili ympärilleen. Koivurivistöjen reunustama bulevardi oli auto. Kadun toisella puolella olevan kerrostalon parvekkeilla ei näkynyt ketään. Jesse nousi satulasta, talutti pyöränsä rukoushuoneen seinustalle ja katseli ikkunoita, joiden alareunaan hänen päänsä ylettyi juuri ja juuri.

Hän meni talon nurkalle. Takapihalle vievä kapea ajotie kulki talon seinän ja Jessen kotipihan laidalla kasvavan pensasaidan välissä. Se oli päällystämätön hiekkatien pätkä: kesällä pölyinen, syksyllä ja keväällä mutaliejua. Jesse näki kaistaleen vähälle huomiolle jäänyttä pihanurmikkoa, pihan perillä olevaa suorakaiteen muotoista aittaa sekä pakettiautoa. Sitä pakettiautoa.

Siinä samassa Jesse näki miehen hahmon ilmestyvän aitan oviaukkoon. Hän painautui kiinni seinään ja kurkisti nurkan takaa. Mies oli kävellyt valkoisen Volkswagen Transporterin takaovien luo. Vakosamettihousuihin, harmaaseen villatakkiin ja vaaleaan kauluspaitaan pukeutunut mies oli pitkä, melkein kaksimetrinen, ja ruumiinrakenteeltaan solakka. Jesse näki päätä myöten taaksepäin kammattut, niskassa kihartuvat tummat hiukset ja teräksenharmaan kokoparran, mutta kasvoja hän ei nähnyt – niille lankesi lehmuksen langettama varjo.

Mies otti pakettiautosta pahvilaatikollisen elintarvikkeita sekä iloisesti helähtävän Alkon muovikassin.

Jesse valmistautui vetäytymään takaisin nurkan suojiin, mutta mies ei tuonutkaan kantamuksiaan taloon, vaan lähti viemään niitä varastorakennukseen. Jesse kurtisti kulmiaan ja nojasi otsansa nurkkalautaan. Hän ei oikein itsekään tiennyt, mitä odotti näkevänsä. Jotain erilaista, jotain mikä palkitsisi hänen uteliaisuutensa.

Mutta silloin mies palasi ulos – nopeammin kuin Jesse oli aavistanut. Hän seisahtui aitan kynnykselle, ja hänen harteikas kehonsa jäykistyi. Hän seiso i varjoissa aurinkolipan alla, mutta valo heijastui hänen silmälasiansa linseistä.

Jesse tunsi niskakarvojensa nousevan pystyyn.

Näikö se miut?

Mies katseli ympärilleen ja kallisti varjojen peittämää päätänsä kuunnellen. Sitten, aivan kuin vainun saaneena, hän otti äkisti askeleen eteenpäin ja varjo häipyi hänen kasvoiltaan. Hän katsoi suoraan Jesseen.

Urteiset kasvot olivat kapeat ja niiden piirteet kotkamaiset. Poinmuiset silmät olivat sirrillään ja mustat, pörhistyneet kulmakarvat kurtistuneet jyrkästi alaspäin. Aavistuksen harventuneiden hiusten raja oli v:n muotoinen.

Jesse nielaisi ja tuijotti miestä silmää räpäyttämättä, mutta kun mies lähti liikkeelle häntä kohti, hän tunsi pakokauhun sähköistävän kehonsa välittömästi.

Mies käveli kumarassa ja hitaasti, mutta vakain askelin.

Hitto!

Jesse ponnisti ylös ja pinkaisi kompuroiden juoksuun taakseen katsomatta. Hän tarttui pyöräänsä, hyppäsi satulaan ja lähti polkemaan hurjaa vauhtia pakoon.

Mies pysähtyi ja katsoi pensasaidan taakse katoavan pojan perään vielä hetken. Sitten hän kääntyi hitaasti, sulki pakettiauton ovet ja lähti kävelemään aitalle päin.

* * *

Kaarina sulki porraskäytävän oven perässään ja seisahtui hetkeksi eteiseen kuuntelemaan. Koti oli hiljainen. Jessen huoneen oven raosta kajasti valoa. Puhelinpöydällä paloi lamppu, jonka Jesse jätti aina päälle iltavuorosta saapuvaa äitiään varten.

Kaarina laski olkalaukkunsa lattialle, potkaisi sandaalit jalastaan ja ripusti takkinsa naulakkoon. Hänen kasvojensa juonteista näkyivät päänsärky ja huonosti nukutut yöunet, jotka olivat hiipineet hänen kiusakseen työjakson viimeisellä viikolla. Vaikka hän oli väsynyt ja kaipasi työpäivän jälkeen rauhaa ja hiljaisuutta, hän oli toivonut ehtivänsä nähdä Jesseä: kuulla tämän illasta, nauraa yhdessä jollekin sattumukselle tai vaikka hetken aikaa vain lukea yhdessä – tovi laatuaikaa, jolla työntää sairaalamaailma pois mielestä. Reilu kahden kilometrin pyörämatka Niinivaaralta Kirkkokadulle oli virkistävä mutta liian lyhyt nollautumiseen.

Hän asteli keittiöön, laski itselleen lasillisen vettä ja hymyili nähdesseen tiskivuoren loistavan poissaolollaan. Yhden huoltajan luotsaama talous ei ollut suurituloinen, ja Kaarina oli opettanut Jesseä hahmotamaan rahan arvoa tienämisen kautta. Päivittäiset tiskit sekä kodin viikoittainen imurointi olivat Jessen vastuualue ja taskurahojen lähde.

Kaarina avasi hiuksensa niskanutturalta, hipsi takaisin eteiseen ja kurkisti Jessen huoneeseen. Kirjoituspöydän työvalaisin paloi ja vuoteessa huoneen perällä lojui poika syvässä unessa – päivävaatteet yllään, korvalappustereot vierellään, kuulokkeet korvillaan ja *Suosikki* rintansa päällä.

Kaarina astui kynnyksen yli ja iski päänsä katosta roikkuvaan B-29-pommikoneen pienoismalliin. Niin kävi aina kun hän yritti liikkua Jessen valtakunnassa ääneti. Hän kuiskasi kirouksen ja hieraisi silmäkulmaansa, johon ”Superlinnoituksen” siivenkärki oli napauttanut. Hän pysäytti langoissaan villisti kieppuvan lentokoneen, vaikka olisi halunnut sivaltaa sen kingkongmaisesti alas taivailta.

Hän meni Jessen vuoteen luo ja siirsi lehden kirjoituspöydälle, mistä oli sängen ongelmallista löytää A4-arkin kokoista vapaata tilaa. Jesse oli viettänyt illan lempiharrastuksensa, koottavien pienoismallien, parissa ja nähtävästi myös illastanut niiden seurassa: Kaarina tunki Saarioisen jauhelihapizzan pahvilautasen ja tyhjän mehupurkin pöydän alla ole-